

Det centrala är emellertid tron på handlingens, aktivitetens absoluta värde och på ideologierna som medel att intensifiera handlingslivet. Vad man tror är av ringa betydelse, det väsentliga är att man tror.

Såsom yttersta konsekvens av denna inställning skymtar tanken att illusionsbildningen är det väsentliga målet för politisk verksamhet. Konkreta uppgifter, såsom ändringar i fråga om

inkomstfördelningen eller höjning av produktionen, framstå som underordnade. Huvudsaken är att bibringa massorna föreställningar som ge handlingskraft, moralisk styrka och den grad av lyckokänsla som följer med trosvisshet. Politikerna bli sociala läkare med suggestionen som huvudsakligt botemedel. Man har därmed kommit till samma ståndpunkt inför de politiska idealen som många icke-troende intaga till de religiösa: de anses lämpliga för massan. Fulländningen är nådd, då ett Messiasrike av denna världen förkunnas av personer som icke tro på annat än värdet av att deras förkunnelse blir trodd.

I ett par följande artiklar skall jag beröra motsvarande tankeriktningar inom den politiska vetenskapen och deras betydelse i samtida politik.

Herbert Tingsten.

Antiintellektualismen i den politiska vetenskapen.

Inom den politiska vetenskapen framträder antiintellektualismen mera beslöjad än hos de i föregående artikel nämnda, öppet agitatoriska författarna, Barrès och Sorel. I form av skenbart objektiva analyser söker man visa att alla försök till rationell lösning av politiska och sociala problem äro meningslösa och att de politiska ideologiernas värde — liksom religionernas — uteslutande ligger i den lyckokänsla de skänka den troende. Typiska äro Paretos sociologi och Spenglers historiefilosofi. Hos båda är påverkan från Sorel påtaglig, hos Pareto är den öppet erkänd. Pareto hör till Mussolinis läromästare och var den förste framstående vetenskapsman som gav den fascistiska regimen sin välsignelse, Spenglers inflytande på de nationalsocialistiska teoretikerna är stort och påtagligt.

I grunden undergår, enligt Pareto, det mänskliga samhällslivet aldrig större förändringar. Under alla tider och hos varje folk finns en ledande klass, de intelligenta och hänsynslösa, som behärska och utnyttja den stora massan. De stora regimförändringarna innebära endast att en härskande klass ersättes av en annan; för massan av folket äro de utan betydelse. För att komma till makten och för att bevara sitt välde tillgriper det överlägsna fåtalet icke blott våld, utan också list och suggestion; genom religiös och politisk illusionsbildning söker man vinna folkets flertal för sina syften och bevara den tillit som är förutsättning för det hänsynslösa utnyttjandet. De illusioner som härvid begagnas växla, men realiteten förblir densamma. Den största fastheten när en stat i vilken den härskande klassen är fri från påverkan av alla illusoriska ideologier och medvetet arbetar blott för det mål som djupast sett varje styrande klass eftersträvar, nämligen sin egen välfärd — samtidigt som den låtsas tro på populära idéer och över huvud säger sig eftersträva ideella mål. Halst böra de härskande associera sig med, en grupp naiva tänkare, som i god tro kan förse folket med de för dess lugna underkastelse erforderliga myterna. I sitt år 1919 utgivna huvudarbete förutspår Pareto demokratins undergång; demokratin, som betecknas som en mask för finansmännens välde, anses icke uppbyren av en tillräckligt brutal och klarsynt elit.

Oswald Spengler.

Enligt Pareto omväxla i mänsklighetens historia tider av stark illusionsbildning med perioder av "relativ" hedom. Den nya tiden började med en period av det förra slaget, markerad av reformationen och andra religiösa rörelser, sedan kom upplysningsperioden, därefter en ny tid av kraftig illusionsbildning, särskilt på det politiska området — franska revolutionen; denna följdes av det senare 1800-talets fritänkeri och positivism. En växling är nu åter, anser Pareto, att vänta, och han tror sig kunna skönja de första tecknen på inbrytande av en ny "religiös" period.

Ytligt sett är Pareto endast vetenskapsmannen, som analyserar utan att bedöma. Men tendensen är uppenbar. Det gäller att söndersmulla alla politiska värderingar, att uppvisa intigheten i varje social utopi; kvar står endast aktivitetsbegäret, maktviljan, som "anständigt" motiv för politiskt handlande. Paretos sociologi blir en hyllning till de hårda, illusionsfria och starka männen som bevara sitt välde genom systematisk suggestion. Spetsen i hans tankegång riktas mot demokratin, vars tro på möjligheten av rationella överväganden och på reell självstyrelse för massan framstår som höjden av naivitet.

J. W. Jan d. 8 1933

Spenglers ödsliga bild av kulturernas framväxt och förfall är färgad av samma antirationalistiska patos. Västerlandet befinner sig för närvarande, enligt Spengler, politiskt sett i "civilisationsepoken" första period. Denna utmärkes av en stark förnuftsstro och en häremot svarande demokratisk gestaltning av statsformerna. Trots de teoretiska diskussionerna och den formella folkstyrelsen äro emellertid kapitalisternas intressen bestämmande: "der Geist denkt, das Geld lenkt". Teorins tidsålder lider emellertid mot sitt slut; redan nu anses inom upplysta kretsar tron på idéer och program vara ett tecken på provinsialism. I grunden är all politik en strid om makten, och man börjar finna det "långtråkigt" att bemanla maktbegäret med spekulativa föreställningar. En ny civilisationsform är under förberedelse. På förnuftsoptimismen följer obegränsad skepticism, och denna efterträdes i sin tur av en "andra religiositet"; denna framgår icke ur intelligensen, utan "uppstår av sig själv såsom en naiv tro hos massorna på något slags mystisk egenskap hos verkligheten, en tro för vilken alla bevisgrunder te sig som en lek med ord, som något torftigt och överflödigt". Samtidigt blir inom det politiska livet våldet och den hänsynslösa maktviljan avgörande, och "män av caesariskt kynne" bli herrar över staten. Denna period är den västerländska kulturens nästa etapp på vägen mot undergången; det är på denna punkt som den spenglerska prognosen framföres med den största energin.

Hos Spengler framträder den antiintellektualistiska och antidemokratiska tendensen kanske än klarare än hos Pareto. Historiefilosofen, som bollar med årtusenden, gör knappast något försök att dölja sina personliga åsikter. Om den nuvarande epoken, förnuftsstrons och demokratins, talar han alltid med ironi och förakt; då han skildrar framtidens primitivism och caesarism blir han rörd och patetisk. Orden instinkt, kraft, våld, handling och krig uttalas med skrivbordsmänniskans skygga vördnad; den längtan efter klarhet och sanning som uppbar hans eget väldiga arbete behandlas med en blandning av medlidande och äckel.

Det skulle föra för långt att mera fullständigt ingå på de många inom den politiska vetenskapen verksamma som gå till strid mot den rationalism i vars hägn de arbeta. Det förtjänar emellertid erinras om det nära samband som föreligger mellan antiintellektualismen och den statsrättslära som för närvarande är den härskande vid flera av Tysklands förnämsta universitet, den s. k. integrationsläran. Denna lära framträder som ett försök att bestämma statens väsen och förutsättningarna för dess fortvaro, men användes, vad dess främsta målsmän beträffar, som ett vapen mot rationalism och demokrati. De ledande namnen äro Rudolf Smend och Carl Schmitt.

Enligt Smends år 1928. Denna huvudarbete är integrationen det grundläggande momentet i statens liv. Vad är då integration? Smend, vars dunkla språk är beryktat, ger icke någon klar definition. Man torde någorlunda korrekt kunna återgeva Smends mening med satsen att statens tillvaro förutsätter en viss solidaritet, en viss

känsla av enhet, hos de inom staten levande individerna och att integration är varje företeelse — varje värdeföreställning, handling eller symbol — som är ägnad att stärka solidariteten och göra känslan av enhet aktuell och medveten.

Smend skiljer mellan tre former av integration: den personliga, den funktionella och den sakliga. Personlig integration föreligger då medlemmar av statsfolket, såsom monarken och ämbetsmännen, genom sin blotta tillvaro aktualisera solidaritetskänslan. Funktionell integration skapas genom handlingar som åskådliggöra enheten, exempelvis val och folkomröstningar. Saklig integration är för handen då ett "sakligt värdebestånd" uppfattas som grundläggande för statsverksamheten; detta värdebestånd kan för massan symboliseras genom "fanor, vapen, statsöverhuvuden (i synnerhet monarker), politiska ceremonier och nationella fester". Särskilt i den sistnämnda punkten träder Smends anknytning till Sorels myt teori klart i dagen; värdeföreställningarna, det politiska målet, betraktas såsom medel att främja solidariteten; Smend objektiverar eller systematiserar liksom Pareto Sorels åskådning.

Enligt Smend äro alla de nämnda integrationsformerna nödvändiga för staten. Det är då han utifrån detta postulat undersöker de skilda statsformerna som hans personliga värdering kommer till synes. Sålunda säges parlamentarismen — vilket ord Smend använder som liktydigt med vad i regel kallas representativ demokrati — endast integrera funktionellt; framför allt saknar den saklig integration, ty något mål för statens verksamhet uppställes icke. Parlamentarismen förklaras resolut "icke vara någon statsform". Socialismen såsom grundval för statsbildning avvisas med påståendet att den uteslutande tar sikte på den sakliga integrationen, men försummar den personliga och den funktionella. Den statsform som Smend i nuvarande läge närmast synes förorda kallar han demokrati; härmed menar han emellertid, enligt vanligt språkbruk, en diktatur som genom utvecklad suggestionsteknik inger folkets massa en känsla av enhet och solidaritet. Såsom exempel på en dylik demokrati nämnes det fascistiska Italien. Fascismen säges ha "med stor klarhet insett nödvändigheten av en allsidig integration, den har trots avvisandet av liberalism och parlamentarism med mästare skött den funktionella integrationen och ersatt den förkastade socialistiska sakintegrationen med en annan sakintegration (nationell myt, korporativ stat etc.)".

På visst sätt utgör denna statsrättslära en fulländande avslutning på den här behandlade tankeriktningen. Den medvetna och systematiska illusionsbildningen blir det för staten nödvändiga, och det politiska begrepp som i samtiden har den starkaste värdebetoningen — begreppet demokrati — reserveras för de diktaturer vilkas verksamhet anses stå i överensstämmelse med de av integrationsteoretikerna givna rekommendationerna.

Herbert Tingsten.